

Sulyok Vince*

Sulyok Vince neve elválaszthatatlanul összefonódott a magyar irodalom – azon belül is elsősorban a magyar költészet – norvégiai népszerűsítésével. Úttörő munkát végzett ezen a területen, hiszen ő az első, aki magyar költőket – Petőfi Sándort, József Attilát, Illyés Gyulát, Pilinszky Jánost, Weöres Sándort és másokat – mutatott be a norvég olvasóközönségnek. Versközvetítő tevékenysége kétoldalú: műfordításainak köszönhetően a magyar olvasók is megismerkedhettek több norvég költőt, többek között a nemrég elhunyt Rolf Jacobsent, akit joggal tartottak korunk egyik legnagyobb norvég költőjének. Sulyok Vince műfordítói érdemein kívül szólnunk kell költői, történelmi és könyvtárosi munkásságáról is. A magyar Ki Kicsoda Lexikon szűkszavú életrajzi adataiból tudjuk, hogy 1932-ben született a Győr környéki Ménfőn. 1956-ban az egeri pedagógiai Főiskola utolsó éves hallgatójaként tagja volt Eger város és Heves Megye Forradalmi Tanácsának, és szerkesztette a heves megyei Népiújságot. A forradalom leverése után rögtön körözni kezdtek; Jugoszláviába menekült, ahol több táborban összesen fél évet töltött, mígnem egy norvég küldöttség kilenc másik magyar egyetemistával együtt Norvégiába hozta.

– Mihez kezd egy 25 éves fiatalember, akinek csal fél éve hiányzik egyetemi tanulmányai befejezéséhez, Norvégiában, 1957 júliusában?

*– Annak ellenére, hogy eredetileg Svájcba szerettem volna eljutni, szívesen jöttem Norvégiába. Szerettem a skandináv, de főleg a norvég irodalmat. Ibsentől, Hamsuntól, Sigrid Undsettől sokat olvastam otthon, magyar fordításban. A legfontosabbnak tartottam minél előbb és minél jobban megtanulni a nyelvet. Hamarosan kívülről megtanultam az 1957-ben megjelent norvég-magyar / magyar-norvég zsebszótárt, és jeles eredménnyel elvégeztem a két szemeszteres *Norvég nyelv külföldi diákoknak* nevű tanfolyamot. Akkor még azt hittem, hogy 2-3 év múlva hazamehetek és e képzéssel norvég nyelvet taníthatok majd Magyarországon. Sajnos, nem így lett. Ezután elkezdtem egyetemi tanulmányaimat Norvégiában: elvégeztem a német szakot és főszakként a történelmet is. Szakdolgozatomat a Periklészi demokráciáról írtam. 1963-ban fejeztem be tanulmányaimat.*

– Milyen munkalehetőséget tudott Norvégia nyújtani abban az időben?

– Már 1962-től – akkor nősültem – aspiránsként dolgoztam félállásban az Oslói Egyetemi könyvtárban. Azóta is, több mint harminc éve ott dolgozom. Idővel egyetemi könyvtáros lettem. A könyvtár szinte minden osztályon megfordultam, 1970 óta pedig történelmi szakelőadó vagyok. Feladatom a közép-és kelet-európai történelem, és német nyelv és irodalom és a Hungarica-anyag gondozása.

– Amikor először jártam az Egyetemi Könyvtárban, és átnéztem a magyar

szakkatalógust, meglepett, hogy milyen nagy a magyar anyag, amely azóta bizonyára még tovább gazdagodott.

– 1962-ben, amikor odakerültem, összesen 56 magyar nyelvű könyve volt a könyvtárnak. Számuk azóta 5550-re nőtt. Ebből 3000 a magyar történelemmel kapcsolatos, nagyrésztük forrásanyag. Ezek a könyvek mind kölcsönözhetőek is.

– *A kenyérkereső könyvtárosi foglalkozása mellett ideje, hogy a költő és műfordító Sulyok Vincét is bemutassuk. 1958-ban Rómában. 1961-ben pedig Brüsszelben önálló verseskötete jelent meg Rámdöntött világ, illetve Céltalan ég alatt címmel. Az Új Látóhatár, az Irodalmi Újság, a Katolikus Szemle és a Nemzetőr is közölte verseit. Az elmúlt néhány évben több mint harminc verse magyarországi folyóiratokban jelent meg. Egy budapesti kiadó újabb önálló verseskötete megjelenését szorgalmazza. E szűkös keretek között nincs alkalmunk részletesebben írni verseiből – közülük engem leginkább azok ragadnak meg, melyek az új hazával való találkozás bonyolult élményét dolgozzák fel – , de reméljük, lesz még alkalmunk bemutatni közülük néhányat. Továbbra is a verseknél maradván azt kérdezném, hogyan látott napvilágot az első műfordítói verseskötete?*

– 1973-ban, Petőfi születésének 150. évfordulójára jelent meg a költő verseinek norvég nyelvű válogatása. *Det må bli lys!* címmel. A megbízatást a Gyldendal Kiadótól kaptam az első norvég nyelvű Petőfi-kötet elkészítésére. Gara László Franciaországban élő költő és műfordító módszereit követve kapcsolatba léptem néhány norvég költővel, akik vállalták, hogy nyersfordításaim alapján norvégra ültetik át Petőfi néhány versét. A norvég nyersfordításokon kívül odaadtam nekik a versek dán, svéd, és egyéb nyelvű fordításait is, és mindvégig szorosan együttműködve dolgoztunk. A műfordító-költők kiválasztásánál két fontos szempontot tartottam szem előtt: jó költők legyenek, és tudjanak formában és rímben fordítani. Így lettek munkatársaim a kötet elkészítésében Astrid Hjertenæs Andersen, Paul Brekke, Ase-Marie Nesse, Jan Erik Rekdal és Knut Ødegård. A versek közül néhányat végleges formájában is én fordítottam, és én írtam a kötet több mint húszoldalas bevezetőjét is.

– *A Petőfi válogatást XX. századi jeles magyar költők norvég nyelvű műfordításai követték: Illyés Gyula, Weöres Sándor, Pilinszky János, József Attila, önálló kötetei, továbbá egy antológia, amely tizenkét magyar költőt mutatott be Ady Endrétől Nagy Lászlóig, valamint egy közös válogatás Kányádi Sándor és Csoóri Sándor verseiből. Hallhatnánk valamit ezek keletkezéséről is?*

– Ezek a verseskötetek is hasonló módszerrel készültek, mint a Petőfi-válogatás, azzal a különbséggel, hogy most már én javasoltam, hogy kit fordítsunk, és én kerestem rá kiadót is. Nagyjából ugyanazzal a műfordító gárdával dolgoztam továbbra is.

– *Mi volt a legnehezebb a versfordításban?*

– A magyar nyelv sokkal bonyolultabb szerkezetű, mint a norvég, és ez komoly próbára tette a műfordítókat. A másik nehézséget a rímben és a klasszikus formák-

ban való fordítás jelentette. Amikor József Attilát fordítottuk, már szinte egyetlen norvég költő sem verselt rímekben és kötött formában.

– *A norvég kritika nagyon kedvezően fogadta a kötetek megjelenését. A József Attila-kötetet például „három csillagos” jelzővel illette. Tudjuk azonban, hogy nemcsak a magyar költészetet tette ismertté Norvégiában, hanem fordítva is.*

– Úgy gondoltam, fontos, hogy ez az irodalmi közvetítés kétoldalú és kölcsönös legyen. Így került sor 1977-ben és 1978-ban két norvég verseskötet magyar nyelvű kiadására. Mindkettő az Európa Kiadó érdeme. Az elsőben *Téli levél* címmel tizenkét modern norvég költőt mutattam be a magyar olvasóknak Arnulf Øverlandtól Stein Mehrenig. A versek egy részét én fordítottam, a többit pedig nyersfordításaim alapján olyan neves költők, mint Illyés Gyula, Nagy László, Fodor András, Tandori Dezső, hogy csak néhányat említsék közülük. A rákövetkező évben Rolf Jakobsen önálló verseskötetét készítettem el. *A város metafizikája* címmel.

– *Tudjuk, hogy bár műfordítói tevékenységének fő területe a líra, fordított prózát is magyarról norvégra, norvégról magyarra. Konrád György: A látogató című könyve volt az első 1975-ben, amikor Magyarországon még tiltott könyvnek számított. Norvégról többek között Jens Bjørneboe Cápák című könyvét fordította magyarra. Miért tartja fontosnak, hogy két kis nép, mint a magyar és a norvég, kölcsönösen megismerje egymás irodalmát?*

– Általában a kis népek nem egymást fordítják, hanem a nagyokat. Ez többek között kisebbségi érzésből fakad, holott a kis népek gondolatvilága közelebb állhat egymáshoz, többet tudnak mondani egymásnak. A norvég és a magyar történelemben sok párhuzamot találhatunk. A pogány vikingek és a pogány magyarok szinte ugyanazokat az európai városokat sarcolták. Szent István és Szent Olav szinte egyszerre keresztelte meg országát, a két állam a középkorban egy időben volt nagyhatalom, de sorolhatnám tovább is. A történelem pedig, tudjuk, alakítja az emberek gondolkodásmódját, ezért áll a két nép mentalitása közel egymáshoz, bár ez nem zárja ki a különbségeket sem. Itt szeretném még idézni Kosztolányit, aki szerint a germán nyelvek közül a norvég áll a legközelebb a magyarhoz.

– *Az, hogy az 1974-ben megjelent nagy Norvég Lexikonnak több mint 800 magyar vonatkozású szócikke van, szintén Sulyok Vince érdeme. Ezekből a norvég olvasóközönség megismerheti a magyar történelem, politika, kultúra, zene és irodalom nagyjait. A lexikon utolsó előtti kötetében pedig „Ungarn” címszó alatt tizenkét oldalon mutatja be a magyar történelmet és kultúrát. (ajánlhatjuk norvég ismerőseinknek első tájékozódásként Magyarországról.) Ennek a továbbfejlesztése a tavasz folyamán megjelenő norvég nyelvű Ungarns historie og kultur című nagylegzetű könyve...*

– ... Időben 1945-ig terjed, de folytatásként tervezem az 1945-1990 közötti időszak magyar történelmének megírását is a norvégül olvasók számára.

– *Ezzel már el is jutottunk a távlati tervekig. Hallhatnánk egyéb terveiről is?*

A jeles kortárs norvég költő Jan Erik Vold „felfedezte” – többek között a már megjelent norvég nyelvű válogatás alapján – József Attilát, mint a XX. század egyik legnagyobb költőjét, és közreműködésemet kérve egy újabb norvég nyelvű válogatást szeretne kiadni. Ugyancsak távlati terv egy könyvkiállítás munkahelyemen, az oslói Egyetemi Könyvtárban „Magyar-norvég irodalmi kapcsolatok” címmel.

– *Végül nem mulaszthatom el, hogy meg ne kérdezzem, ön szerint milyen lehetőségünk van arra, hogy az anyanyelvi környezettől távol épségben megőrizzesük anyanyelvünket és át is adhassuk gyermekeinknek?*

– Szerintem ez mindenkin magán múlik. Fontos, hogy legalább „a kerítésen belül” a szűkebb családi környezetben magyarul beszéljünk. Ahogy Illyés Gyula mondta ittjártakor: az a fő kérdés, hogy milyen nyelven játszik a gyermek. Saját tapasztalatom alapján is mondhatom, a gyermek csak nyerhet a kétnyelvűséggel. Biztosabb lesz a norvég stílusuk is, és az iskolában az idegen nyelveket is könnyebben elsajátítják. Anyanyelvünk épségének, árnyaltságának megőrzésében fontos szerepe van a magyar könyvek, folyóiratok rendszeres olvasásának is. E nélkül elkerülhetetlenül kopik, szegényedik nyelvünk. Jelentős szerepe lehet itt a magyar egyesületnek is: egyrészt az összejöveteleken az emberek szélesebb körben beszélnek egymással magyarul, de ennél is fontosabb, hogy magyar nyelvű műsorokon, színi előadásokon, költői esteken és hasonlókon vegyenek részt.

– *Az hogy mit jelent az anyanyelv idegenben, szemléletesen fejezi ki Sulyok Vince egyik, évekkel ezelőtt írt versének alábbi részlete:*

„Jaj annak, akit sorsa kiszakít
 Hazájából, anyanyelvéből,
 De ezerszer jaj annak, aki kész
 Feledni mindkettőt: mert új hazát
 S új anyanyelvet cserébe nem ád
 A másik ország, ahol élsz s az új nyelv,
 Bárhogy betölti mindennapjaid!
 Míg neved magyar, idegen maradsz,
 Míg múltad magyar, idegen maradsz,
 Bárhova vet a sorsod!”

Fáskerti Mária

* Megjelent a Magyarok Norvégiában című kötetben.